



พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๑

นเพลงขยานิราศ เรื่องรบพม่าที่ท่าดินแดง

นฉลองสุพรรณบัฏท่านเจ้าพระยารามราฆพ ฯ

วันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๔

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

อธิบาย

เรื่องพระราชนิพนธ์นิราศ ฯ ทำดินแดง

เมื่อรัชการที่ ๑ พอสว่างกรุงรัตนโกสินทร์สำเร็จ  
ในบั้นเสง พ.ศ. ๒๓๒๘ บั้นเองพม่าก็ยกกองทัพ  
มาตีเมืองไทย สឹกพม่าครั้งบั้นเสงนั้นใหญ่โตกว่า  
ที่เคยปรากฏในพงศาวดารมาแต่ก่อน เพราะพม่า  
ยกกองทัพมาทุกทาง ทั้งบั้นชั้โตฝ่ายเหนือแลทิศ  
ตะวันตก ประสงค์จะมิให้ไทยมีโอกาศที่จะต่อสู้  
รักษาบ้านเมืองไว้ได้ จำนวนรพลพม่าก็มากกว่า  
ไทยราว ๕ ต่อ ๓ แต่ฝ่ายไทยคิดต่อสู้เอาไชย  
ชนะได้ โดยยุทธวิธี คือปล่อยให้พม่าทำทางอื่น  
ตามชอบใจบ้าง เป็นแต่ขัดตาทัพหน่วงไว้บ้าง  
รวมกำลังไประดมตีกองทัพหลวงของพม่า ซึ่ง  
พระเจ้าปะดุงยกมาเอง ทางด้านพระเจดีย์สามองค์  
ทัพเดียว ครั้นทัพหลวงของพม่าพ่ายแพ้ กองทัพ

ราชบุตรผู้เป็นพระมหาอุปราชาลงมาเป็นนายทัพที่ ๑  
 มีจำนวนพล ๕๐,๐๐๐ ยกเข้ามาตั้งในแดนไทยตอน  
 ที่ข้ามเขาบรรทัด ให้มาตั้งยังนางวางเสบียงอาหาร  
 ราชทาง แลต่อเรือสำหรับกองทัพที่จะยกเข้ามาตี  
 กรุงเทพฯ ฯ เมื่อการเตรียมพร้อมแล้วพระเจ้า  
 ประดู่จะยกกองทัพหลวงตามเข้ามา พระมหาอุปรา  
 ชาจัดกองทัพที่ยกเข้ามาเป็น ๓ กอง กองที่ ๑  
 ให้เมียนหวุ่นคุมพล ๑๕,๐๐๐ มาตั้งที่ตำบลท่าดินแดง  
 กองที่ ๒ ให้เมียนเมหวุ่นคุมพล ๑๕,๐๐๐ มาตั้งที่  
 ตำบลสามสบ กองที่ ๓ พระมหาอุปราชาคูมาเอง  
 จำนวนพล ๒๐,๐๐๐ มาตั้งอยู่ที่ริมลำน้ำแม่กระษัตริย์  
 ใกล้กับด่านพระเจดีย์สามองค์ เพราะกองทัพพระ  
 มหาอุปราชายกเข้ามา จะต้องทำการอยู่ในแดน  
 ขี้ศึกนานวัน เกรงว่าไทยจะยกไปตี จึงตั้งค่าย  
 อย่างมั่นคงหลายค่าย แล้วสร้างสพานข้ามห้วยธาร  
 แฉกทางที่จะไปมาถึงกันได้โดยสะดวกทุก ๆ ค่าย

ฝ่ายไทยครั้งนี้ทราบว่พม่ายกกองทัพเข้ามาตั้ง  
 ค่ายมั่นอยู่ที่ปลายน้ำไทรโยคดังกล่าวมา ก็คาด  
 ความคิดพม่าถูก จึงตกลงว่าจะต้องชิงไปตีพม่า  
 เสียให้แตกแตกที่นั่น อย่าให้ตั้งทำการอยู่ได้ การ  
 สงครามจึงจะเบาแรง กองทัพไทยที่ยกไปครั้งนั้น  
 จำนวนพล ๔๐,๐๐๐ พระบาทสมเด็จพระพุทธ  
 ยอดฟ้าจุฬาโลกกัปกรณ์พระราชวังบรมมหาสุรสิง  
 นาทเสด็จไปทรงบัญชาการศึกเองทั้ง ๒ พระองค์  
 เสด็จโดยกระบวนเรือจากกรุงเทพ ฯ ไปจนถึงเมือง  
 ไทรโยค แล้วยกเป็นกองทัพบกต่อไป พระบาท  
 สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จไปตีค่าย  
 พม่าที่ท่าดินแดง กรมพระราชวังบวร ฯ เสด็จไป  
 ตีค่ายพม่าที่ตำบลสามสบ เข้าตีค่ายพม่าพร้อมกัน  
 ทั้ง ๒ ทัพ เมื่อวันที่พุธ เดือน ๔ ขึ้น ๕ ค่ำ บีมเมีย  
 พ.ศ. ๒๓๒๕ ทัพกันอยู่ ๓ วัน ถึงวันขึ้น ๗ ค่ำ

เพลาย้าย ทยแหกค่ายพม่าเข้าไปได้ พม่าต่อสู้  
 อยู่จนพม่าก็พากันทิ้งค่ายแตกหนี กองทัพไทย  
 ได้ติดตามไปถึงค่ายพระมหาอุปราชาที่ตำบลแม  
 กระจับปี่ พระมหาอุปราชาเห็นว่ากองทัพหน้าแตก  
 แล้วยกทัพหนีได้รื้อต่อสู้ ในพงศาวดารพม่าว่า  
 ครั้งนั้นกองทัพพม่าแตกยับเยิน ไทยฆ่าฟันพม่า  
 ล้มตายมากนัก ที่จับเป็นได้ก็มาก เสียทั้งช้างม้า  
 พาหนะเสบียงอาหารแลเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์เป็น  
 อันมาก แลเป็นใหญ่เห็นว่าไทยได้ไว้ทั้งหมดไม่  
 เหลือ ไปสักกระบอกเดียว เรื่องราวการสงคราม  
 ครั้งรบพม่าที่คืนแดงมีเนื้อความดังกล่าวมา.

การ วนเพลงขาวนิราศในเวลาไปทัพ  
 ไปเที่ยว เป็นการที่ชอบแต่งกันมา  
 กรุงศรีอ ธานี ยังมีตัวอยู่  
 ้นเพล เม่อมฟ้า

ใจจึงพอใจแตงนิรศกัน คิดดูก็พอเห็นได้ ด้วยใน  
 เวลาเดินทัพฤาเวลาไปเที่ยวที่ต้องไปใน หลาย ๆ  
 วันมีเวลาว่างมาก นิ่ง ๆ นอน ๆ ไปจน อก็ต้อง  
 หาอะไรทำแก้รำคาญ ผู้มีความรู้ในทาง วรรณคดี  
 ก็หันเข้าหาการแต่งกลอนแก้รำคาญ จึงชอบแต่ง  
 นิรศ ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก  
 ทรงพระราชนิพนธ์นิรศทำดินแดงก็ด้วยเหตุนี้เอง  
 พระราชนิพนธ์เรื่องนี้มีผู้พิมพ์ไว้กับเพลงยาวเรื่อง  
 อื่น แล้วพิมพ์ต่อกันมาอีกหลายครั้ง แต่ที่พิมพ์  
 กันนั้นมักวิปลาศคลาศเคลื่อนมาก ข้าพเจ้าจึงไป  
 ว่าเป็นเพลงยาวของเจ้าฟ้าจัตมากรมฯ รัชชาด้วย  
 รัชชังได้ชำระถูกต้องดีมีแต่ที่ รัชสมุค  
 าน เพราะฉนั้นจึงเห็น จะพิมพ์  
 รัชอง ให้ได้อ่าน รัชย แล  
 รัชไว้อย่างไร

แขนงสารสุดอาไ้โดยใครจะเห็น  
 พี่เคยทศนาเจ้าทุกเช้าเย็น  
 เพราะเกิดเชษฐจิ่งต้องละสละมา  
 ครั้นถึงด่านตาลทเวศท์วี่ถึง  
 คณิ่งไนให้หวนละห้อยหา  
 ถึงนางนงเหมื่อนพี่น้องชดนา  
 ยิงอาทวอาวรรณต์ทอนใจ  
 ครั้นถึงโชนทวาร ยิงลานแล  
 ให้หวาดแหวอาวรรณต์ตั้งจะล้มไ้  
 จนลุดองคลองชดามหาไชย  
 ย่านไ้ไกลสุดสายไนตาแล  
 เหมื่อนอกเวาทันิรามาทุเรศ

---

๑ ที่ตั้งโชนทวารครั้งนั้น ว่าอยู่ตรงวัดโหรอำเภอบางขุนเทียร  
จังหวัดธนบุรี

เหลือสิ่งเกตุมุ่งหามาทางแห  
 รกำเดี่ยวเปลี่ยวตื่นฤดูที่แด  
 จนลวงกระแสสาครบุรีไป  
 ลุสสถานบ้านบ่อนาขวาง  
 ให้อ้างขนางร่อนรจนกรรมใหม่  
 ถึงย่านชื้อเหมือนพิชื้อสังวรใจ  
 มิได้มีคำเอียงเที่ยงธรรม  
 เมื่อถึงสามสิบสามคตแล้ว  
 แคล้วแคล้วเหมือนจะกลับมารับขวัญ  
 คล้ายคล้ายอัมฤงศ์พระสุริยันต์  
 ก็บรรลุดึงคดองสุนักษ์ใน  
 พอชลาถอยถดลงลตฝั่ง  
 เรือคังเค็งเขินไม่เดินได้  
 พลพายวายกันลงเขินไป



เหมือนเชื่องใจเคื่องจิตรที่จากมา  
 ครั้นเพลาสุริยาอรุณเรือง  
 แสงประเทืองเบืองบูรพ์ทศ  
 พอตกลักแล้วให้สองนาวาคลา  
 ประทับท่าเมืองสมุทรวิรมย์  
 อันฝูงชนชาวบ้านย่านนั้น  
 ผิวพรรณไม่วินรวยสวดยสม  
 ไม่เป็นที่ชวนชื่นอารมณ์ชม  
 ยิ่งเกรียมตรมสุดแสนร่ำใจ  
 ให้บนบ้วนหวนสวาทิประวัติกหา  
 จะดูใครไม่พอใจขึ้นได้  
 จึงให้ออกนาวาคลาไคล  
 รีบไปตามสายชลธิ

อันเรือหลังตั้งกันตั้งทั้งหลาย  
 ก็พายแข่งแข่งขัน ไปอ้อมมี  
 ให้สนั่นครนครนทั้งนาวี  
 มีแต่ความเกษมสุขไปทุกคน  
 เสียงเส้าเรือเร่งพลพาย ×

เหมือนรักหมายสายสวาทิทุกชุมชน  
 ให้รักอ่อนบัวนจิตจรจลาจล ×  
 ถึงตำบลบางกุ้งเป็นคั้งเดียว  
 ยิ่งลึบไม้ไผ่ ไกลเนตรทุเรศสถาน  
 ให้แดดทาล้วนถ้วนกระสันเดียว  
 ตั้งเอกามาแต่นาวาเดียว  
 เปลี่ยวสวาทินิราศไว้ ภิรมย์ชม  
 มาถึงย่านนกแซวกแสกส่งเสียง

ฟังคำเนียงถอนใจเพียงใจลุ่ม  
 เคยยินเสียงประโคมขานสำราญรมย์  
 ใ้อ<sup>๒</sup>คร<sup>๒</sup>ง<sup>๒</sup>นี้<sup>๒</sup>มา<sup>๒</sup>ระ<sup>๒</sup>ง<sup>๒</sup>ม<sup>๒</sup>แต่<sup>๒</sup>เล<sup>๒</sup>ียง<sup>๒</sup>น<sup>๒</sup>ก  
 แสน<sup>๒</sup>ทุ<sup>๒</sup>เร<sup>๒</sup>ศ<sup>๒</sup>เว<sup>๒</sup>ท<sup>๒</sup>นา<sup>๒</sup>นิ<sup>๒</sup>จา<sup>๒</sup>เอ<sup>๒</sup>ย<sup>๒</sup>  
 นี้<sup>๒</sup>ไ<sup>๒</sup>คร<sup>๒</sup>เล<sup>๒</sup>ย<sup>๒</sup>จะ<sup>๒</sup>เล<sup>๒</sup>ง<sup>๒</sup>เห<sup>๒</sup>็น<sup>๒</sup>ใ<sup>๒</sup>น<sup>๒</sup>อ<sup>๒</sup>ก  
 ไ<sup>๒</sup>เ<sup>๒</sup>ระ<sup>๒</sup>กำ<sup>๒</sup>ข<sup>๒</sup>ำ<sup>๒</sup>ไ<sup>๒</sup>จ<sup>๒</sup>มา<sup>๒</sup>ห<sup>๒</sup>ล<sup>๒</sup>าย<sup>๒</sup>ย<sup>๒</sup>ก  
 ห<sup>๒</sup>ว<sup>๒</sup>ง<sup>๒</sup>จะ<sup>๒</sup>บ<sup>๒</sup>อ<sup>๒</sup>ง<sup>๒</sup>บ<sup>๒</sup>ี<sup>๒</sup>ต<sup>๒</sup>ป<sup>๒</sup>ก<sup>๒</sup>ใ<sup>๒</sup>ห<sup>๒</sup>ี<sup>๒</sup>พ<sup>๒</sup>ั<sup>๒</sup>น<sup>๒</sup>ไ<sup>๒</sup>ก<sup>๒</sup>ย  
 มี<sup>๒</sup>ใ<sup>๒</sup>ห<sup>๒</sup>ี<sup>๒</sup>ห<sup>๒</sup>ู<sup>๒</sup>พ<sup>๒</sup>า<sup>๒</sup>ลา<sup>๒</sup>อา<sup>๒</sup>ธ<sup>๒</sup>ร<sup>๒</sup>ร<sup>๒</sup>ม<sup>๒</sup>  
 มา<sup>๒</sup>ย<sup>๒</sup>ำ<sup>๒</sup>ย<sup>๒</sup>เ<sup>๒</sup>ช<sup>๒</sup>เ<sup>๒</sup>ร<sup>๒</sup>ช<sup>๒</sup>เ<sup>๒</sup>น<sup>๒</sup>ที่<sup>๒</sup>บ<sup>๒</sup>ู<sup>๒</sup>ริ<sup>๒</sup>ไ<sup>๒</sup>ด้<sup>๒</sup>  
 จ<sup>๒</sup>ึง<sup>๒</sup>ส<sup>๒</sup>ู่<sup>๒</sup>ส<sup>๒</sup>ล<sup>๒</sup>ะ<sup>๒</sup>ร<sup>๒</sup>ัก<sup>๒</sup>ห<sup>๒</sup>ัก<sup>๒</sup>ใจ  
 มา<sup>๒</sup>ท<sup>๒</sup>น<sup>๒</sup>เท<sup>๒</sup>ว<sup>๒</sup>ศ<sup>๒</sup>อ<sup>๒</sup>ย<sup>๒</sup>ู่<sup>๒</sup>ไ<sup>๒</sup>ก<sup>๒</sup>ล<sup>๒</sup>เอ<sup>๒</sup>ก<sup>๒</sup>า  
 ถ<sup>๒</sup>ึง<sup>๒</sup>บ<sup>๒</sup>ำ<sup>๒</sup>ห<sup>๒</sup>ร<sup>๒</sup>ห<sup>๒</sup>เ<sup>๒</sup>ม<sup>๒</sup>ี<sup>๒</sup>อ<sup>๒</sup>น<sup>๒</sup>พ<sup>๒</sup>ี<sup>๒</sup>บ<sup>๒</sup>ำ<sup>๒</sup>ว<sup>๒</sup>า<sup>๒</sup>ร<sup>๒</sup>ศ<sup>๒</sup>ร<sup>๒</sup>ัก<sup>๒</sup>  
 ใ<sup>๒</sup>ห<sup>๒</sup>ี<sup>๒</sup>อ<sup>๒</sup>ก<sup>๒</sup>อ<sup>๒</sup>ว<sup>๒</sup>น<sup>๒</sup>ค<sup>๒</sup>ร<sup>๒</sup>ว<sup>๒</sup>ญ<sup>๒</sup>ใ<sup>๒</sup>ค<sup>๒</sup>ว<sup>๒</sup>เ<sup>๒</sup>า<sup>๒</sup>ไ<sup>๒</sup>ล<sup>๒</sup>ย<sup>๒</sup>ห<sup>๒</sup>า

คณีนุราชบุรุษวิกรมยา  
 ที่อาทวาทักอารมณค้อยสมประที  
 จังรีบริตจัตหมโยธา  
 ให้อยู่วัรักษาบรูศรี  
 ครนอรุณเรืองแรงแสงรวี  
 ก็จรวลีนาเวศทุเรศจว  
 ต่วนเดิน โดยทางชลมารค  
 แสนลำบากด้วยร้างแรมสมร  
 กระจายหิวหิวใจให้อารวณ  
 แต่ซ้อนซ้อนชุ่นเชิญเป็นนิรันตร  
 ถึงท่าราบเหมือนที่ทาบทรวงถวิล  
 ยิงโดยคั่น โหยหวนครวญกระสัน  
 ด้วยไต่ทุกซ่ดุกใจมาหลายวัน

จนบรรลุเจ็ดเสมียนท่าบดมา

ถ้าถ้าจะใคร่เรียกเสมียนหมาย

มารายทุกข์ที่ทุกข์คนึงหา

จึงรีบเร่งนาเวศครวไถคธา

พอทิวากรเืองจะส้ายันห์

ก็ลุดยงวงศิลาท่าลาค

ชายหาดทรายแดงตั้งแกลึงสร

จึงประทับแรมวังยงทนนี้

พอพักพวกพลชนันท์ให้สำราญ

พรั่งพร้อมล้อมวงเปนมุ่มหวด

ชาวมหาดตำรวจแลทวยหาญ

เฝ้าแหนแน่นนันท์กราบกราน

นุ่งห่มศุกรานจำเริญตา

ต่างว่าจะเข้าใหม่หักคึก  
 หัวฮึกซอซน้อสา  
 ไม่คิดกายซอถวายชีวา  
 พร่อมหน้าถ้วนทั่วทุกตัวไป  
 แต่ตรีการที่จะผลาญอรินราช  
 จนโอบาสแสงจันทร์จำรัสไซ  
 ให้ซุกคิตอาวรรณต์ท้อใจ  
 ถึงอนงค์นางในไม่รู้วาย  
 ด้วยเคยทอดทศนาไม่วาร์ก  
 ภิมย์รักตรว้องรำบำเรอถวาย  
 บ้างเฝ้าแหนหมอบเมียงเวียงวาย  
 กรกราย ไบกพัชนีพาน  
 ยิ่งเร้าร้อนถอนทอดฤไทยทุกซ์

เมื่อ  
 จนด  
 แต่ได้  
 จนเว  
 ให้ย  
 กระ  
 ให้มี  
 ถึงม  
 ยิ่งร  
 ยาม  
 แต่ค  
 แสน  
 ท้วย

เมื่อเคยศุขฤมาล้อมทุกสิ่งสมาน  
 จนล้มลงที่ตำรงตำริห้การ  
 แต่เดือตตาลอารมณ์ไม่สมประดี  
 จนเพลาลิบทุมยังรุ่มร้อน  
 ให่ยกพลนิกรออกจากที่  
 กระทบวนที่พิชับช้อนนามากมี  
 โห่มีตเทือนก้องทอ้งวาริน  
 ถึงม่วงชุมเหมือนเมื่อเคยประชุมเฝ้า  
 ยิ่งร้อนเร้าร้อกำหนดประวัตถวิด  
 ยามเสวยเคยเห็นเปนอาจิณ  
 แด่ดินถึงเนื้อวิมลมาลย์  
 แสนเทวศล้อมลั่นสิ่งสวาท  
 ทวยนิราศแรมร้างห่างสถาน

ถึงยามขึ้นมิได้ ชันดำราญบาน  
 แต้นนานสวาทิเว้นไม่เห็นใคร  
 ถึงปากแพรกซึ่งเป็นที่ประชุมพล  
 พร้อมพหุพลนิกรน้อยใหญ่  
 ค่ายคูเขื่อนขันธ์ทั้งนั้นไซ้  
 สรรพตัดแต่งไว้ทุกประการ  
 จึงรีบรวัดจัด โดยกระบวนทัพ  
 สรรพด้วยพยุหทยหาญ  
 ทุกหมู่หมวดตรวจกันไว้พร้อมการ  
 ครั้นได้ศักราชเวลา  
 ใหลยกขึ้นตามทางไพรโยคสถาน  
 ทั้งบกเรือล้วนทหารอาสา  
 จะสังหารอริราชพาลา



อันสติตัวยู่ยังท่าดินแดง

ครั้นเดือนสามวันแรมเก้าค่ำ

ย่ำรุ่งสี่บาทอรุณแสง

จึงให้ยกพหุวรรณแรง

ถ้วนกำแหงหาญเหี้ยมสังครามครัน

ไปโดยพยุหบาตรวิธยา

พลนาวาตามไปเป็นหลั่นหลั่น

สรวีบพร้อมนำหลังตั้งกัน

ให้สนั่นสเทือนท้องนทีธาร

วิบเร่งพลพายให้เร่งพาย

ผืนสายชลเขียวฉ่ำฉาน

ถึงตำแหน่งแก่งหลวงศิลาตาล

ชลธารไหลเขียวเป็นเกล็ดยวมา

แต่จำเภาะเตราะตวอกชอกทาง  
 แก่งเภาะชัตชวางอยู่หนักหนา  
 แส่นลำบากยากใจที่ไคลคลา  
 ใครจะเห็นเวทนาบั้นตามี่  
 สองวันบรรลุถึงวังยาง  
 คณิงวังอ้างว้างเกษมศรี  
 เคยเปนสุขทุกทีวารাত্রี  
 ไคครานี่มีกรรมมาจำไกล  
 ถึงบางถานยั้งตาลทรวงสมร  
 ให้ชุนชอนอารมณ์หม่นไหม้  
 จิงเว้งรืบนาวาคลาไคล  
 มาถึงไคลชลธีคีชรินทร์  
 สูงส่งตรงโตรกโตดเดี่ยว

PL  
4209.1  
พ. 73 91 46

๑๕

(๒.๑)

อยู่ริมสายชลเขี้ยวกระแสดินธุ<sup>๑</sup>  
พรายแพรวตึงแก้วแกมนิล  
บั๊กษินบินร้องระงมไพโร  
บ้างจับไม้รายเรียงบนเชิงเขา  
บ้างวงเหงาหาคู่พิศมัย<sup>๑</sup>  
นกเขยยังรูมีอา<sup>๑</sup>โดย  
อกเรธาจะไม่เวทนา  
ครันบรรลุถึงศาลเทพารักษ์<sup>๑</sup>  
อันพิทักษ์ปากน้ำประจำท่า  
มีแต่ศาลสันโตษอยู่เอกา  
คิดมาเหมือนอกพิทจากจร  
เห็นอวรักษ์แล้วคิดตั้งเวรจิตร  
มาไว้มิตรเหมือนพิร้างแรมสมร



ถาวรพิทักษ์วิบัติอนาทร

แต่<sup>๒</sup>ร้อนแรมตามทางทุเรศมา

ครัน<sup>๕</sup>มาถึงวังนางตะเคียน

พิศ<sup>๕</sup>เพี้ยนมิ่งไม้ ไบหนา

คัง<sup>๖</sup>เคียงเรียงเรียบริมชล

สา<sup>๕</sup>ธารินทร์ล่มสำราญใจ

ต้น<sup>๖</sup>ไม้เปลวเปลวอยู่<sup>๕</sup>ดลาง

เหมือน<sup>๖</sup>ไม้กระถางวางเรียงงาม<sup>๕</sup>ไสว

ชม<sup>๖</sup>พลาจพลาจรีบ<sup>๕</sup>นาวาไป

บรรล<sup>๖</sup>ลู่<sup>๕</sup>วงมาได้<sup>๕</sup>หทัย<sup>๕</sup>กำบัล

มาทาง<sup>๖</sup>พลาจ<sup>๕</sup>แสน<sup>๕</sup>คน<sup>๕</sup>นิง<sup>๕</sup>หา

นัย<sup>๖</sup>นา<sup>๕</sup>แล<sup>๕</sup>ลับ<sup>๕</sup>ไพร<sup>๕</sup>สณฑ์

ยิ่ง<sup>๖</sup>แต่<sup>๕</sup>ตาล<sup>๕</sup>ร่าน<sup>๕</sup>ร้อน<sup>๕</sup>ทุรน<sup>๕</sup>ทน



เกษมศุขสรงสนานสำราญเรียง  
 บรรเวทิงจิตรพิศวงหรรษา  
 ชลอได้ ก็จะมีใครชลอมา  
 ให้เป็นที่เฝ้าศุกทุกนางใน  
 คิตเคยเมื่อเคยสรงสนาน  
 สุขาธารทิพรศสไต  
 อันหอมหวานอวลอบสุมาโดย  
 มาร้างไว้สุคนธกำจร  
 เจ้าเคยถวายภษาสุชาสรง  
 อันบรรจงทิพรศเกสร  
 เคยไพบูลย์ด้วยตรุณนิกร  
 ที่นมาจำจรอยู่เอกา  
 ชมเขาลำเนาพนาวาส

แสนสวาที้ไม่วายถวิลหา  
 ถึงไทร โยคปลายแดนนัครา  
 มิให้หยุด โยธาเร่งคลาไคล  
 แต่เห็นทางท่าชานัน  
 เปนเกาะแก่งชัฒันถ้วนเนินไศล  
 ยากที่นาวีจะหลีกไป  
 จึงสั่งให้อรังยั้งนาวา  
 เร่งรีบคชสารอัศัต  
 บทจรตามแถวแนวพฤษชา  
 ชมพรรณมิ่งไม้่นานา  
 บ้างทรงผลปนผลกาเขี้ยวขจี  
 ถางต้นสาขาคู่นาชม  
 รื่นรมมิตแสงพระสุรศรี

สดับเสียงบัณฑาศุวาทิ  
 ถึงค่างบางชนี่วิเวกตง  
 เสนาะเสียงจักระจันสนั่นไพโร  
 แม่ม่ายลองไฉในบาระหง  
 เรไรร้องหึ่งหึ่งอยู่ริมพง  
 สงเสียงตังสำเนียงอนงค์นวล  
 คิตคล้ายลม้ายเหมื่อนดนตรี  
 จำเรียงวีเรือย ไรย โหยหวน  
 ยิงขับซาบตาบขึ้นอารมณ์ชวน  
 กำสรวญว่าเหว่ทุเร ไรย  
 พังแต่เสียงสำเนียงนกวิหคร้อง  
 วิเวกก้องเกริ่นไพโรฤไทยโหย  
 รุกขชาติแก่วงกวัดสับตไบย



ลมโชนคันนภศจรุงใจ

ตวันรอนอ่อนแสงจะอัมฤงคต์

เหล่าจตุรงค์เตรียมกายทั้งนายไพร่

แรมรอนนอนแนวพนาไโดย

เขตรไศลปาระหงตงตอน

นอนเดี่ยวเปลี่ยวเทศทวิทุกซ์

ไม่มีศุขเวาร้อนสทอันถอน

แสงจันทร์ส่องสว่างกลางอัมพร

ยิ่งอาวรณ์หวังสวาทไม่ขาดคิด

วายุพัดพานดวงศศิธร

เขจรจรบังเมฆมิตสนิท

พิรุณโรยโปรยปรายใบไม้ชิต

สท้านจิตรเจียนจักเปนไข้ใจ

เย็นฉ่ำน้ำฟ้าดองฝน  
 มาทนเทศศรั้งนี้จะมีไหน  
 ถึงทั้งหลายหนาวกายได้ผิงไฟ  
 ไม่เหมือนพี่หนาวใจที่ในทรวง  
 เห็นดาวตึกนักรหวนวิญจนา  
 ในอุราเพียงที่บ้ด้วยเขาหลวง  
 อันหาบหามที่เขาตามมาทั้งปวง  
 ไม่หนักทรวงเหมือนพี่หนักอาลัยไกล  
 เขาหนักหอบถึงตกไต่พัก  
 พี่หนักรักนี้ไม่ปลงเอาลงได้  
 มีแต่คอนข้อนทุกข้ทุกวันไป  
 จะเห็นใจฤาที่ใจการุญกัน  
 แต่นอนนิ่งกลังกลับไม่หลับสนิท

ยิ่งคิดคิดก็ยิ่ง โทมัสสันต์  
 จนอรุณเรืองศรีระวีวรรณ  
 จึงให้ยกพลชั้นธยาตรา  
 ออกจากเนินผาศิลาพนัศ  
 เร่งรัดทวยหาญทั้งซ้ายขวา  
 ไปตามแถวแนวในพนาภา  
 พอสूरียาสายันห์ลงรอนรอน  
 ก็ถึงด่านท่าขนุน โดยหมาย  
 ให้ตั้งค่ายตามเชิงศิขร  
 แล้วรีบเร่งพลพลนิกร  
 ทั้งลาวมอญเขมรไทยเข้าโจมตี  
 ทัพพมาอยู่ยังท่าดินแดง  
 แต่งค่ายรายไว้เป็นถ่วงถ่วง

ทั้งเสียบึงอาหารสารพันมี  
 ตั้งสร้างสรรคัสนี้ทุกประการ  
 มีทั้งพ่อคามาชาย  
 รั้นรายกระท่อมพลทุกสถาน  
 ดำนหลังท่าทางวางสะพาน  
 ตามลห่านห้วยน้ำทุกตำบล  
 ร้อยเส้นมีฉางระหว่างค่าย  
 ถ้ายเสียบึงมาไว้ทุกแห่งหน  
 แล้วยแต่งกองร้อยอยู่คอยคน  
 จนตำบลสามสิบครบครัน  
 อันค่ายคูประตูหอรบ  
 ตบแต่งสารพัดเป็นที่มั่น  
 ทั้งชวากหนามเขื่อนคูบองกัน

เปนชั้นชั้นอันดับมากมาย  
 ให้ทหารเข้าหักโหมโรมรัน  
 สามวันพวกพม่าก็พังพ่าย  
 แดกยับกระจัดพลัดพราย  
 ทั้งค่ายคายน้อยใหญ่ไม่ต่อดี  
 ให้ติดตามไปจนแม่กษัตริ  
 เหล่าพม่ารีบรตลัดหนี  
 บ้างก็ตายกายกองในบ่ถพี  
 ด้วยเดชะบารมีที่ทำมา  
 ตั้งใจจะอุประถัมภ์ก  
 ยอยกพระพุทธศาสนา  
 จะบ่้องกันขอบขัณฑสีมา  
 รักษาประชาชนแลมนตรวี

จะบำรุงทั้งฝูงสุรางค์รัก  
 ให้คเณศเป็นสุขจำเวณศรี  
 ครั้นเสร็จการผลาญราชไพร่  
 ก็ให้กรีธาทัพกลับมา  
 ทั้งทิวาตรีไม่หยุดหย่อน  
 ด้วยอาวรณ์ทนทเวศถวิลหา  
 แสนคิ่งถึงสวดีไม่คลาศศลา  
 แต่พร่ำปรารภนี้เป็นอาจิน  
 จิตรเจี็บจะขาดด้วยนิมาศรศ  
 จะอดไว้ก็สุดอาไธยถวิล  
 อันนำมารบราชไพริน  
 ึ่งจะไว้ศรัศิลป์ที่ชิงไชย  
 จะพยายามตามตี

ให้ชนะไฟจริงได้  
 จะสู้สงครามรักนี้หนักใจ  
 ด้วยโรคศรรศสชาติจะราวี่  
 อันแสนศึกทั้งหลายก็พ่ายแพ้  
 ยากแต่จะรบรักให้หน่ายหนี  
 ที่ลำบากแต่หลังในครึ่งนี้  
 สุดที่จะปรับทุกชกกับผู้ใด  
 อันฝูงสุรางคนางทั้งหลาย  
 ยังก่ออยู่ศุขสบายฤาไฉน  
 ฤาในจิตรคิดอ่านประการใด  
 อย่าอำไว้งแจ้งแต่จริง เอย ฯ

จบพระราชนิพนธ์

